

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 3 (5)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLY TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

**Farg‘ona davlat universiteti uchun
MAXSUS SON**

3

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Abduvoxidov A.A. Moliyaviy bilim va ko‘nikmalarning iqtisodiy mazmuni hamda nazariy tamoyillari.	7
Olimova N.X. Qayta tiklanadigan energiya manbalaridan samarali foydalanishni rivojlantirish strategiyalari.	11
Эргашев А.Х. Исследование текущих тенденций и ограничений инвестиционной активности предприятий в стране.....	15
Yulchiyev A.O. Turistik destinatsiya tabiati va rivojlanish omillari: taklif va talabga asoslangan yondashuvlar.....	19
Mirzayev A.T., Ne‘matova D.A. Sanoatning bazaviy tarmoqlarini rivojlantirish mexanizmlarini takomillashtirish.....	23
Karimov Sh.X. Turizm faoliyatini boshqarish jarayoniga hududiy salohiyatning ta‘sirini baholash.....	30
O‘rinboyev D.B. Qurilish materiallari sanoati korxonalarida inqirozning shakllanish bosqichlari va diagnostik ko‘rsatkichlari tahlili.....	34
Goziyev M.Sh., Bahodirova M.R. Digital transformation of corporate governance in developing economies (case of Uzbekistan).....	44
Israilova M.V. Sanatoriya-kurort sohasida mulkchilik munosabatlarini transformatsiyalashning ayrim masalalari.....	48
Turg‘unov M.M. Milliy iqtisodiyotda oziq-ovqat sanoati rivojlanishining tarmoq xususiyatlari.....	53
Raximova K.N. Raqamli iqtisodiyot sharoitida axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish masalalari.....	58
Mannopova M.S. Agrar sohaning barqaror rivojlanishida meva-sabzavotchilik klasterlari: tuzilma, yo‘nalishlar va asosiy tamoyillar.....	63
Nematova Sh.E. Raqamli transformatsiya sharoitida xizmatlar sifat menejmenti va kichik biznes subyektlarining iqtisodiy barqarorligi.....	68
Rasulov U.A. Raqamli iqtisodiyot — yangi O‘zbekiston iqtisodiy islohotlarining tayanch omili.....	72
Raximov D.Sh. Sanoat ishlab chiqarishini diversifikatsiya qilish jarayonlari va qayta ishlash tarmog‘ining raqobatbardoshlikka ta‘siri.....	77
Teshabayeva O.N. Turkiya tajribasi asosida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	81
Jumakulov Z.I., Tursunaliyeva K. O‘zbekiston Respublikasi bank tizimi: holati, rivojlanish tendentsiyalari va islohotlar samarasi.....	85
Jaksimova Z.R. Ko‘lam samarasi turlari, ularning tavsifi va ko‘lam samarasi asosida samaradorlikni oshirishning nazariy modellari.....	88
Yunusov A.R. "Green economy" - the problem of teaching at universities in Central Asia using the experience of european union universities.....	92
Юнусов Ш. Роль цифровизации и искусственного интеллекта в углублении региональных экономических отношений в Центральной Азии.....	95
Xalmatjanova G.D. Klasterlarni boshqarishning samaradorligini oshirish va resurslardan optimal foydalanish.....	104
Xomidov Q.Q. O‘zbekistonda turistik majmualar faoliyatini boshqarishning nazariy jihatlari.....	109
Jo‘rayev H.Q. Oziq-ovqat sanoati korxonalarining strategik salohiyatini baholashning jarayon va tizimli yondashuvlari	114
Xakimov D.R. Oliy ta‘lim sohasida bozor munosabatlari rivojlanishining asosiy omillari.....	117
To‘xtasinova D. Xalqaro hamkorlikning eksport-import oqimlarini tartibga solishdagi roli.....	123
Xolmatov B.A. Qishloq xo‘jaligi ishlab chiqarishida tejamkorlik darajasini statistik baholash.....	127
Jumakulov Z.I., Baxromov B. O‘zbekiston davlat byudjetini shakllantirishda soliqlarning roli.....	131
To‘ychiyeva B.V. Oziq-ovqat sanoati korxonalarining barqarorligini ta‘minlashda strategik boshqaruvning ilmiy-nazariy asoslari.....	133
Abdisamatov Sh.A. Makroiqtisodiy ko‘rsatkichlar va iqtisodiy o‘shish barqarorligining asoslari hamda zamonaviy muammolari.....	141
Asraqulov A.S. Turistik xizmatlar bozorining rivojlanish xususiyatlari va turistik xizmat turlari diversifikatsiyalashuviga yondashuvlar.....	145
Rakhimova K.N., Mrs. Oubih Warda Institutional and innovative mechanisms for the development of digital tourism in Uzbekistan.....	151
Muxtorov A.A., Mirzayev A.T. Turizm sohasiga investitsiyalarni jalb etish jarayonlarini boshqarishning omilli tahlili.....	154
Usibjonova G.U., Mannopova M.S. Milliy iqtisodiyotda tadbirkorlik faoliyati va uning barqarorligini ta‘minlashning ilmiy asoslari.....	161

Oltiboyeva M.A., Teshabayeva O.N. O‘zbekiston turizm logistikasini rivojlantirishda raqamli innovatsiyalarning roli.....	166
Ximmatova G.K., To‘xtasinova D. Xizmatlar bozorida korxonalarining raqobat ustunligini barqarorlashtirish.....	170
Oltiyeva M.A., Mirzayev A.T. Hududlar resurs salohiyatini baholash orqali potensial turistik resurslarni turistik faoliyatga kiritish imkoniyatlarini modellashtirish.....	174
Xasanova R., Teshabayeva O.N. Qishloq xo‘jaligi tarmoqlarida diversifikatsiyaning hududiy jihatlari.....	180
Zufarova G.A. Ta‘lim bitiruvchilarining ko‘nikmalari va mehnat bozori ehtiyojlari o‘rtasidagi nomuvofiqlik muammosi.....	184
Ergashev J.S. "Yashil marketing" konsepsiyasi asosida energiya tejamkor qurilish materiallari bozorini rivojlantirish	187
O‘rinov A.A. Tikuv-trikotaj mahsulotlariga talabni shakllantirish va sotishni rag‘batlantirish tizimining o‘ziga xos xususiyatlari.....	192
Uzganbayeva D.T., Mo‘ydinov A. Sut va sut mahsulotlarini qayta ishlash korxonalarida innovatsion salohiyatini iqtisodiy-matematik va faoliyatni boshqaruv mexanizmlari takomillashtirish.....	197
Саиджоновна З.Б. Ўзбекистонда саноат корхоналарига инвестиция жалб қилишнинг иқтисодий самарадорлиги.....	201
Qodirov Z.E. Fermer xo‘jaliklari faoliyatini rivojlantirishning imitatsion modellar tizimi.....	205
Ahmadaliyeva R.A., O‘rinov A.A. Qishloq xo‘jaligini modernizatsiya qilishning iqtisodiy ahamiyati.....	210
Хайдаров Х. Сугурта муносабатларида сугурта тариф ставкаларини ахамияти ва муаммолари.....	214
Махамადийев М.М. Iqtisodiy tarmoqlarda innovatsion g‘oyalar bankidan foydalanishning tahliliy asoslari..	217
Madaminov G‘.M. Harbiy xizmatchilarni moddiy rag‘batlantirishda qo‘shimcha to‘lovlar tizimining iqtisodiy va institutsional asoslari.....	222
Nazirboyev D.D. Moliyaviy siyosat va ijtimoiy barqarorlik omillari.....	227
Хасанова С.И. Ишлаб чиқариш корхоналари бошқаруви назарий асослари.....	232
Teshaboyev B.A. Econometric analysis of internal and external factors affecting the management efficiency of tourism enterprises.....	237
Mustafoyeva Z.A. Fintech texnologiyalarining moliya tizimi rivojlanishidagi o‘rni va istiqbollari.....	242
Xolmirzayev U.A., Muradova N.R. Rivojlanish strategiyalarida raqobat va hamkorlik o‘rtasidagi muvozanat: nazariy yondashuv va amaliy tahlil.....	245
Sadullayev R.P. Ekologik vaziyatni barqarorlashtirishda soliq mexanizmidan samarali foydalanish metodologiyasi: xorij tajribasi.....	249
Мурадов Б.Х., Аширов Д.Ф., Бахтиёрв Т.Д., Собиров Х.С. Қудратов М.Н. Основные факторы инновационных процессов АЭС, устойчивых источников энергии и перехода к «Зелёной» экономике.....	258
Tursunov O.B. Transport-logistika tizimini rivojlantirish orqali iqtisodiy o‘shishni ta‘minlash.....	269
Sayitbayev Sh.D. Yangi O‘zbekistonda moliyaviy barqarorlik va iqtisodiy o‘shish.....	274
Ibodulloyeva Z.S. Aligning energy systems engineering education with Uzbekistan’s renewable energy transition: rethinking curriculum reform through a policy–education lens.....	278
Salimova Z.S. Investitsiyalar va aholi daromadlari o‘rtasidagi mutanosiblikni ta‘minlashning konseptual asoslari.....	282
G‘aybullayeva Z.R., Oxunjonova K.K. Respublika tijorat banklari operatsiyalari va ularni rivojlantirish masalalari.....	286
Абдуллоев А.Ж. Ўзбекистонда маҳсулот сифатини бошқариш амалиётини давлат томонидан тартибга солиш йўналишлари.....	289
Rahimova M.I. O‘zbekistonda ayollar rahbarligidagi korxonalarining eksport faoliyati va hududiy rivojlanish tendensiyalari.....	294
Rahmatullayeva D.O. Bandlik tuzilmasining o‘zgarishi va iqtisodiy samaradorlikka ta‘siri.....	299
Valikulov Sh.Z. “O‘zbekneftgaz” AJ da investitsion faoliyatning iqtisodiy samaradorligini oshirish omillari va ularni tizimli tahlil qilish.....	305
Турабекова Г.И. Яшил иқтисодиёт ва инсониятнинг барқарор келажаги учун йўл.....	312
Tajiboyev S.O. Xalqaro investitsiyalar va kapital oqimlari.....	316
Madaminov A.M. Sanoat korxonalari faoliyatida zamonaviy boshqaruv mexanizmlaridan foydalanish istiqbollari (oziq-ovqat sanoati misolida).....	319

O‘ZBEKISTON DAVLAT BYUDJETINI SHAKLLANTIRISHDA SOLIQLARNING ROLI

**РОЛЬ НАЛОГОВ В ФОРМИРОВАНИИ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА
РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН**

**THE ROLE OF TAXES IN THE FORMATION OF THE STATE BUDGET OF THE
REPUBLIC OF UZBEKISTAN**

Jumakulov Zamir Islomovich

FarDU. Buxgalteriya xisobi va moliya kafedراس dotsenti

Baxromov Bexruz-talaba

Annotatsiya

Mazkur maqolada O‘zbekiston davlat byudjetini shakllantirishda soliqlarning o‘rni va ahamiyati ilmiy-nazariy hamda amaliy jihatdan tahlil qilingan. Soliqlarning fiskal, tartibga soluvchi va ijtimoiy funksiyalari ochib berilgan hamda davlat byudjeti daromadlarini ta‘minlashdagi ulushi statistik ma‘lumotlar asosida o‘rganilgan.

Kalit so‘zlar: davlat byudjeti, soliqlar, soliq siyosati, byudjet daromadlari, iqtisodiy o‘shish, fiskal siyosat, ijtimoiy barqarorlik, QQS, daromad solig‘i.

В данной статье исследуется роль налогов в формировании государственного бюджета Республики Узбекистан с теоретической и практической точек зрения. Раскрываются фискальные, регулирующие и социальные функции налогов, а также анализируется их удельный вес в доходах государственного бюджета на основе статистических данных.

Ключевые слова: государственный бюджет, налоги, налоговая политика, доходы бюджета, экономический рост, фискальная политика, социальная стабильность, НДС, подоходный налог.

This article analyzes the role of taxes in the formation of the State Budget of the Republic of Uzbekistan from both theoretical and practical perspectives. The fiscal, regulatory, and social functions of taxes are examined, and their share in state budget revenues is analyzed based on statistical data.

Keywords: state budget, taxes, tax policy, budget revenues, economic growth, fiscal policy, social stability, VAT, income tax.

Davlat byudjeti — bu davlatning iqtisodiy faoliyatini moliyalashtirish uchun mablag‘larni shakllantiruvchi asosiy instrument bo‘lib, uning barqarorligi va samaradorligi milliy iqtisodiyotning rivojlanishi bilan uzviy bog‘liq. Soliqlar esa davlat daromadlarining asosiy manbai hisoblanadi va byudjetning shakllanishi hamda ijtimoiy-iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlashda muhim rol o‘ynaydi.

O‘zbekistonda soliqlar orqali davlat byudjetini moliyalashtirish 1991 yildan keyin mustaqil iqtisodiy siyosatning muhim yo‘nalishiga aylandi. Soliq siyosatining asosiy maqsadi — byudjet daromadlarini ko‘paytirish, ijtimoiy barqarorlikni ta‘minlash va biznes muhitini tartibga solishdir.

Soliqlarning davlat byudjetini shakllantirishdagi umumiy roli uning davlatga quyidagi asosiy vazifalarni bajarish imkonini berishda namoyon bo‘ladi:

1. Davlat daromadlarini ta‘minlash: Soliqlar byudjetga doimiy va barqaror daromad olib keladi. Masalan, 2025 yilda O‘zbekiston davlat byudjeti daromadlarining 82,6% soliqlar hisobiga to‘ldirilgan.(1-jadval)

2. Iqtisodiy tartibga solish: Soliqlar orqali davlat iqtisodiy faoliyatni nazorat qiladi, investitsiyalarni jalb qiladi va inflyatsiyani tartibga solishga yordam beradi.

3. Ijtimoiy barqarorlikni ta’minlash: Soliqlar orqali olib kelingan mablag‘lar ta’lim, sog‘liqni saqlash va ijtimoiy himoya sohaslariga yo‘naltiriladi.

1-jadval

O‘zbekiston Respublikasining respublika byudjeti daromadlari [1]

Trln.so‘m

TG‘r	Ko‘rsatkichlar	2025 yil		2026 yil (prognoz)
		Summa	%	
O‘zbekiston Respublikasining respublika byudjeti daromadlari		247,8	100,0	292,9
1.	Bevosita soliqlar	114,7	46,3	80,3
1.1	Foyda solig‘i	72,3	29,2	59,6
1.2	Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig‘i	42,4	17,1	20,7
2.	Bilvosita soliqlar	65,2	26,3	114,2
2.1	Qo‘shilgan qiymat solig‘i	45,2	18,2	84,6
2.2	Aktsiz solig‘i	20,0	8,1	16,6
3.	Resurs to‘lovlari	25,8	10,0	24,3
3.1	Er qa‘ridan foydalanganlik uchun soliq	25,8	10,4	24,3
4.	Boshqa daromadlar va soliq bo‘lmagan boshqa tushumlar	42,1	17,0	87,1

O‘zbekistonda soliqlar bir necha turga bo‘linadi: daromad solig‘i, qo‘shilgan qiymat solig‘i (QQS), aktsizlar, er solig‘i va boshqa majburiy to‘lovlar. Har bir soliq turi byudjetga o‘z hissasini qo‘shadi. Daromad solig‘i (soliq to‘lovchilardan shaxsiy daromadlardan olinadi). Bu soliq turi asosan aholining shaxsiy daromadlaridan olinadi. Masalan, 2025 yilda davlat byudjetiga aholi daromad solig‘i hisobiga 42,4 trln so‘mdan ortiq mablag‘ tushgan. Bu mablag‘ ijtimoiy infratuzilmalar, pensiyalar va tibbiyotni moliyalashtirishda qo‘llaniladi.

QQS (tovar va xizmatlardan). QQS davlatga doimiy daromad keltiradi va ichki bozordagi faoliyatni ham tartibga solishga xizmat qiladi. Masalan, 2025 yilda QQS hisobiga 45,2 trln so‘mdan ziyod mablag‘ byudjetga tushgan.

Aktsizlar va maxsus soliqlar. Aktsizlar neft mahsulotlari, spirtli ichimliklar va tamakidan olinadi. Masalan, 2025 yilda aktsizlar hisobiga 20,0 trln so‘mdan ziyod mablag‘ byudjetga tushgan. Bu soliqlar nafaqat byudjet daromadini ta’minlaydi, balki iste’molni tartibga solish orqali aholi salomatligiga ta’sir ko‘rsatadi.

Soliq siyosatining samaradorligi asosan uchta asosiy ko‘rsatkich bilan baholanadi:

1. Byudjetning daromadlarini ta’minlash quvvati soliqlarning umumiy byudjet daromadlariga nisbati.

2. Iqtisodiy o‘sishga ta’sir- soliq yuki va investitsiya jalb qilish orasidagi muvozanat.

3. Ijtimoiy barqarorlik-soliqlar orqali ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirish imkoniyati.

Masalan, 2025 yilda O‘zbekistonda soliq tushumlari 2024 yilga nisbatan 24% ga o‘sgan, bu iqtisodiy faoliyatning jonlanishi va soliq to‘lovchilar sonining ko‘payishi bilan izohlanadi. Shu bilan birga, soliq tizimida elektron hisob-faktura va avtomatlashtirilgan nazorat tizimlari joriy etilishi byudjet tushumlarini yanada oshirishga yordam berdi.

Yuqoridagilardan xulosa qilganimizda, soliqlar O‘zbekistonda davlat byudjetini shakllantirishda markaziy rol o‘ynaydi. Ular orqali davlat daromadlari ta’minlanadi, iqtisodiy va ijtimoiy barqarorlik saqlanadi, shuningdek, inflyatsiya va iste’molni tartibga solishda yordamchi vosita bo‘lib xizmat qiladi. Soliq siyosatidagi zamonaviy islohotlar va raqamli texnologiyalarni joriy

qilish orqali soliq tushumlarini yanada oshirish, byudjetni barqarorligini ta’minlash va aholi farovonligini ko‘tarish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Ўзбекистон Республикасининг “2026 йил учун Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджети тўғрисида”ги Қонуни.
2. Ахмадов Ш. Солиқ сиёсати ва бюджет даромадлари, Тошкент, 2023.
3. Мирзоева Л. Ижтимоий барқарорлик ва солиқ сиёсати, Ўзбекистон иқтисодиёти журнали, 2024.
4. <https://t.me/fiskaltahlil/1408>

UDK:338.45

**OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARINING BARQARORLIGINI TA’MINLASHDA
STRATEGIK BOSHQARUVNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI**

**НАУЧНЫЕ И ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ СТРАТЕГИЧЕСКОГО УПРАВЛЕНИЯ В
ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ ПИЩЕВОЙ
ПРОМЫШЛЕННОСТИ**

**SCIENTIFIC AND THEORETICAL BASIS OF STRATEGIC MANAGEMENT IN
ENSURING THE SUSTAINABILITY OF FOOD INDUSTRY ENTERPRISES**

To‘ychiyeva Begoyim Vohidjon qizi
FarDU o‘qituvchisi

Annotatsiya

Mazkur maqolada O‘zbekiston oziq-ovqat sanoati korxonalarining barqarorligini ta’minlashda strategik boshqaruvning ilmiy-nazariy asoslari statistik tahlillar asosida o‘rganilgan. Tadqiqotda 2019-2024 yillardagi rasmiy statistik ma’lumotlar (ishlab chiqarish hajmi, investitsiyalar, eksport-import ko‘rsatkichlari) tahlil qilingan. Natijalar shuni ko‘rsatadiki, 2017-2024 yillarda ishlab chiqarish hajmi 48,1 foizga, investitsiyalar 2,9 barobarga, eksport 3,8 barobarga o‘sgan. Biroq hududiy nomutanosiblik (Toshkent, Toshkent viloyati va Samarqand 46,5 foiz ulushga ega), xomashyo samaradorligining pastligi (sut mahsuldorligi 2310 kg – xorijiy davlatlardan 2-5 barobar past) va import hajmining eksportdan 1,5 barobar yuqoriligi muammolar saqlanmoqda. Maqolada ushbu muammolarni hal etish bo‘yicha strategik yo‘nalishlar va 2030 yilgacha bo‘lgan prognoz ko‘rsatkichlar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: soliq tizimi, soliq ma’muriyatchiligi, soliq yukining taqsimlanishi, norasmiy iqtisodiyot, raqamlashtirish, soliq siyosati, soliq islohotlari, soliq nazorati, soliq imtiyozlari, soliq bazasi, kichik biznes, byudjet tushumlari, fiskal barqarorlik.

В данной статье на основе статистического анализа изучены научно-теоретические основы стратегического управления в обеспечении устойчивости предприятий пищевой промышленности Узбекистана. В исследовании проанализированы официальные статистические данные за 2019-2024 гг. (объем производства, инвестиции, показатели экспорта-импорта). Результаты показывают, что в 2017-2024 гг. объем производства вырос на 48,1%, инвестиции – в 2,9 раза, экспорт – в 3,8 раза. Однако сохраняются проблемы: региональная диспропорция (г. Ташкент, Ташкентская область и Самарканд имеют 46,5% доли), низкая эффективность сырьевой базы (удой молока 2310 кг – в 2-5 раз ниже зарубежных стран), превышение импорта над экспортом в 1,5 раза. В статье разработаны стратегические направления решения этих проблем и прогнозные показатели до 2030 года.